

ROUZMERI SALIVAN

STALJINOVA kći

Prevela

Branislava Radević-Stojiljković

■ Laguna ■

Naslov originala

Rosemary Sullivan

STALIN'S DAUGHTER

Copyright © 2015 by Rosemary Sullivan

Published by arrangement with HarberCollins Publishers.

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Mojoj majci
Linor Mardžori Gatri Salivan

Sadržaj

<i>Porodična stabla Džugašvilijevih i Alilujevih</i>	11
<i>Predgovor</i>	13
<i>Prolog</i>	19

PRVI DEO: Godine u Kremlju

1 To sunčano mesto	31
2 Dete bez majke	51
3 Gazdarica i seljak	66
4 Teror	83
5 Krug tajni i laži	96
6 Ljubavna priča	110
7 Jevrejsko venčanje	126
8 Antikosmopolitska kampanja	140
9 Sve utihlo, kao pred oluju	157
10 Voždova smrt	178

DRUGI DEO: **Sovjetska stvarnost**

11	Duhovi se vraćaju	193
12	Generalisimusova kći	210
13	Post-otopljavanje	223
14	Nežni braman	238
15	Na obalama Ganga	256

TREĆI DEO: **Beg u Ameriku**

16	Italijanska komična opera	271
17	Diplomatski gnev	282
18	Advokati na delu	293
19	Dolazak	307
20	Tajanstvena figura	318
21	Pisma prijatelju	331
22	Okrutno odbijanje	341
23	Samo jedna godina	359
24	Fijasko Talijesin	378
25	Crnogorkina dvorkinja	396
26	Staljinova kći kosi travu	415
27	KGB-ov mamac	432
28	Lana Pitera, američka državljanka	449
29	Moderna džungla slobode	465

ČETVRTI DEO: **Naučiti živeti na Zapadu**

30	Čoser roud	481
31	Ponovo u SSSR-u	499

32	Međuvreme u Tbilisiju	519
33	Američka stvarnost	542
34	„Ne oblači pripijenu suknju ako nameravaš da poćiniš samoubistvo“	557
35	Draga moja, nisu se nimalo promenili	576
36	Konaćni povratak	584
<i>Izjave zahvalnosti</i>		599
<i>Spisak lićnosti</i>		603
<i>Napomena izdavaća</i>		615

Predgovor

Šta je značilo biti Staljinova kći, celog života nositi breme tog prezimena i nikad ga se ne osloboditi? U SSSR-u, Staljin je bio mitska ličnost. Bio je *vožd*, vrhovni vođa koji je od Sovjetskog Saveza napravio supersilu i pobedio u ratu protiv nacista. Za milione sovjetskih žrtava, međutim, on je bio čovek odgovoran za teror i zloglasni gulag. Na Zapadu je bio naveliko demonizovan kao jedan od najbrutalnijih svetskih diktatora. Ma koliko pokušavala, Svetlana Alilujeva nikad nije mogla pobeći od Staljinove senke. Kao što je i sama rekla, jadikujući: „Kuda god da odem, bilo u Australiju ili na neko ostrvo, uvek ću biti politička zatvorenica očevog prezimena.“

U SSSR-u, život joj je bio nezamislivo bolan. Njena majka Nadežda Alilujeva izvršila je samoubistvo kad je Svetlana imala samo šest i po godina. U velikim čistkama krajem tridesetih, Staljin nije poštedeo ni svoju porodicu. Njeni voljeni teta Marija i čika Aleksandar Svanidze, brat i snaha Staljinove prve žene, uhapšeni su i pogubljeni kao narodni neprijatelji; njihov sin Džonik, s kojim je odrasla, nestao je. Teča Stanislav Redens, muž majčine sestre Ane, takođe je pogubljen. Ujak

Pavle, majčin brat, umro je od srčanog udara izazvanog šokom. Tek što je napunila sedamnaest godina, otac je osudio njenu prvu ljubav, Alekseja Kaplera, na deset godina robije u gulagu. Nacisti su joj ubili polubrata Jakova 1943, u vojnom zarobljeničkom logoru. Za vreme talasa represije poznate kao „antikosmopolitska kampanja“, 1947. i 1948, majčina sestra Ana i Pavlova udovica Ženja osuđene su na sedam godina samice. Ženjina kći Kira poslata je u zatvor, a potom i u progonstvo.

Nakon očeve smrti 1953, tragedije su se nastavile. Njen stariji brat Vasilij uhapšen je i na kraju umro od alkoholizma 1962. Njeni književni prijatelji su sredinom šezdesetih poslani u logore na prinudni rad. Kad je konačno našla mir u ljubavnoj vezi s čovekom po imenu Bradžeš Sing, zvanično joj je odbijeno pravo da se uda za njega pre nego što je umro, mada je dobila zvaničnu dozvolu da odnese njegov pepeo u Indiju.

Sredinom života, kad je imala četrdeset i jednu, Svetlana Alilujeva je odlučila – impulsivno – da napusti zemlju. Jedne večeri, 6. marta 1967, ušla je u Američku ambasadu u Nju Delhiju i zatražila azil. To je ujedno bio i beg od prošlosti i potraga za slobodom koja joj je uskraćivana u Sovjetskom Savezu, gde su je, po njenoj tvrdnji, tretirali kao državno vlasništvo. Američki Stejt department joj je najpre odbio ulazak u Sjedinjene Države, sa obrazloženjem da će njen egzil destabilizovati odnose sa Sovjetima. Dok su diplomate tražile zemlju koja bi je primila, čekala je u Švajcarskoj.

Kad joj je konačno dozvoljen ulazak u Sjedinjene Države, s turističkom vizom, Amerikanci su je dočekali kao najčuveniju izbeglicu koja je ikada došla u zemlju iz SSSR-a. Ubrzo je postala izbeglica milionerka – *Dvadeset pisama prijatelju*, memoari koje je napisala 1963. i iznela iz Sovjetskog Saveza, kupljeni su s predumom od jednog i po miliona dolara. Ali ona nije shvatala koncept novca; mnogo je dala drugima, a ostalo je izgubila zbog manipulacija Olgivane Rajt, udovice Frenka Lojda Rajta, koja

ju je namamila u brak s Veslijem Piterksom, glavnim arhitektom Rajtove fondacije Talijesin. U dobi od četrdeset pet godina. Alilujeva je rodila Olgu Piter. Kći joj je bila uteha. Izbegavši iz Sovjetskog Saveza, ostavila je dvadesetjednogodišnjeg sina Josifa i šesnaestogodišnju kćer Kaću. KGB ju je spletkama sprečavao da održava kontakt s njima u sledećih petnaest godina.

Njen lakonski humor bio joj je od velike pomoći. Umela je da kaže: „Više nemam prijatnih iluzija da ću se ikada osloboditi etikete 'Staljinove kćeri'... Ne žalim se na svoju sudbinu, mada mi je žao što mi se majka nije udala za nekog stolara.“ Najveći deo razdoblja od četrdeset i četiri godine na Zapadu prove-la je kao nomad, selila se više od trideset puta, jednom se čak nakratko vrativši i u Sovjetski Savez.

Govorili su da je nestabilna. Istoričar Robert Taker primetio je da je „uprkos svemu, u izvesnom smislu bila slična ocu“. Pa ipak, zapanjujuće je koliko je *malo* ličila na oca. Nije verovala u nasilje. Posedovala je fleksibilnost ličnosti spremne na rizik, volela je život i odlikovala se neočekivanim optimizmom iako joj je život bio ispunjen brutalnostima dvadesetog veka na najbolnije moguće načine, usled čega je poznavala mračnu stranu ljudskog iskustva, s kakvom je malo ljudi ikada bilo prisiljeno da se suoči. Uhvaćena između dva sveta u Hladnom ratu supersila Istoka i Zapada, nije služila nijednoj strani. Morala je polako da nauči kako funkcioniše Zapad. Taj proces je fascinant i često tužan.

Alilujevoj je, kao i svima ostalima, bilo teško da objasni svoga oca. Njen stav prema Staljinu bio je paradoksalan. Nedvosmisleno se gnušala njegovih zločina, ali prema sećanjima iz detinjstva, bio je otac pun ljubavi – sve dok nije prestao to da bude. Težila je, s delimičnim uspehom, da shvati šta je motivisalo njegovu brutalnu politiku. „Ne verujem da ga je ikada mučila savest; ne verujem da mu je uopšte bio poznat taj osećaj. Ali nije bio ni

srećan kad je ispunio najvažnije ciljeve tako što je mnogo ljudi pobio, ostale slomio, a mnogi su mu se i divili.“

Međutim, upozoravala je kako bi bila ozbiljna greška smatrati ga jednostavno monstruoznim. Pitanje je šta se dešava ljudskom biću u privatnom životu i u određenom političkom sistemu što diktira takav jedan život. Uvek je uporno tvrdila da njen otac nije delovao sam. Imao je na hiljade saučesnika.

Svetlana Alilujeva je zamišljala da će na Zapadu moći da izgradi privatni život kao spisateljica i da će naći nekoga s kim će ga podeliti. Smatrala je da, uprkos herojskim naporima, nije u tome uspela, mada drugi u to nisu tako sigurni. Zapanjujuće je što je uopšte opstala.

STALJINOVA KČI

Prolog

Emigriranje

U sedam uveče, 6. marta 1967, pred otvorenom kapijom Američke ambasade na Aveniji Šatinpat u Nju Delhiju zaustavio se taksi. Pod pažljivom prismotrom Indijske policijske garde, polako je nastavio kružnim prilazom. Putnica na zadnjem sedištu gledala je kroz prozor, u veliki kružni ribnjak, u kom se spokojno odražavala svetlost smiraja. Nekoliko pataka i gusaka još je plivalo među mlazevima vode koji su se uzdizali s površine. Pročelje ambasade bilo je od ukrasnog izbušenog betona sa uzorkom, što je zgradi davalo lagan, prozračan izgled. Žena u taksiju je zapazila kako se to razlikuje od bezlične institucionalne zgrade Sovjetske ambasade, iz koje je upravo bila izašla. Dakle, ovo je Amerika.

Svetlana Alilujeva se popela širokim stepenicama i zagledala se u američkog orla ugraviranog na staklenim vratima. Sve najvažnije odluke u životu donela je u žurbi. Znala je da će, kad jednom pređe ovaj prag, stari život za nju neopozivo biti

izgubljen. Nimalo nije sumnjala u to da će joj se gnev Kremlja uskoro sručiti na glavu. Osećala se prkosno. Osećala se prestravljeno. Donela je najvažniju odluku u životu; pobegla je, ali nije imala pojma u šta. Čvrsto stežući dršku kofera u jednoj ruci, drugom je pozvonila.

Vrata joj je otvorio dežurni marinac Deni Vol. Pogledao je naniže, u sitnu ženu koja je stajala pred njim. Sredovečna, uredno odevena, neupadljiva. Baš je hteo da joj kaže kako je ambasada zatvorena kad mu je pružila pasoš. Pobeleo je. Zaključao je vrata za njom i odveo je u jednu bočnu prostoriju. Onda je telefonirao Robertu Rejlu, drugom sekretaru ambasade, koji je bio zadužen za „ulazne“ – egzilante. Rejl je bio napolju, ali kad je, minut kasnije, uzvratio poziv, Vol mu je dao šifru koja je značila da je u ambasadi sovjetski egzilant, poslednje što je Rejl očekivao mirne večeri tog ponedeljka u indijskoj prestonici.

Kad je Rejl stigao u ambasadu, u sedam i dvadeset pet, odveden je u sobu u kojoj je sedela jedna žena i razgovarala s konzulom Džordžom Hjuijem. Okrenula se ka Rejlu kad je ušao, i gotovo prvo što mu je rekla bilo je: „Pa, verovatno mi nećete verovati, ali ja sam Staljinova kći.“

Rejl je pogledao u skromnu, privlačnu ženu bakarnocrvene kose i svetloplavih očiju, koja mu je postojano uzvraćala pogled. Nije odgovarala njegovoj predstavi o Staljinovoj kćeri, mada ni sam nije znao kakva je to predstava. Pružila mu je svoj sovjetski pasoš. Odmah je video ime: građanka Svetlana Josifovna Alilujeva. Josifovna je bio tačan patronim, što zapravo znači „Josifova kći“. Razmotrio je mogućnosti. Možda su je Sovjeti podmetnuli; možda je dvostruki agent; možda je luda. Džordž Hjuj ju je, preneražen, upitao: „Dakle, tvrdite da vam je Staljin otac? *Staljin?*“

Kao službenik zadužen za prebege iz sovjetskog bloka, Rejl je bio dužan da potvrdi njen identitet. Posle kratkog razgovora, izvinio se i otišao u centar za komunikaciju u ambasadi, odakle

je telegrafisao upravi u Vašingtonu, zahtevajući sve dosijee o Svetlani Josifovnoj Alilujevoj. Za sat vremena dobio je odgovor: „Nema tragova.“ Ništa nisu znali o njoj – nije bilo dosijea u CIA, ni u FBI-ju, ni u Stejt departmentu. Vlada SAD nije čak ni *znala* da je Staljin imao ćerku.

Dok je čekao odgovor iz Vašingtona, Rejl je ispitivao Svetlanu. Kako to da je u Indiji? Ona je tvrdila da je izašla iz SSSR-a 19. decembra radi ceremonijalne misije. Sovjetska vlada joj je dala specijalnu dozvolu da doputuje u Indiju kako bi prosula pepeo svog „muža“ Bradžeša Singa, u Gang kod njegovog sela – Kalakankara, u Utar Pradešu – po pravilima hinduističke tradicije. Pritom je ogorčeno dodala kako je Aleksej Kosiĝin, predsedavajući Saveta ministara, lično odbio njen zahtev da se uda za Singa jer je bio stranac, ali da joj je, nakon Singove smrti, dozvoljeno da donese njegov pepeo u Indiju. Za tri meseca koliko je tu provela, zaljubila se u zemlju i zatražila dozvolu da ostane. Zahtev joj je odbijen. „Kremlj me smatra državnim vlasništvom“, rekla je s gađenjem. „Ja sam Staljinova kći!“ Zatim je kazala Rejlu da je indijska vlada, pod sovjetskim pritiskom, odbila da joj produži vizu. Da joj je dosta toga da bude „nacionalna relikvija“. I da se neće vraćati u SSSR. Odlučno ga je pogledala i rekla kako je došla u Američku ambasadu da od američke vlade zatraži politički azil.

Rejl je zasad zaključio kako ta krajnje pribrana žena veruje u ono što govori. Odmah je shvatio političke implikacije ako je njena priča tačna. Ako je zaista Staljinova kći, ona je sovjetska *kraljevska ličnost*. Njen egzil bi bio snažan psihološki udarac za sovjetsku vladu, i preduzeće sve da je vrate nazad. Američka ambasada će se naći usred političkog vrtloga.

Rejl je i dalje bio podozriv. Pitao ju je zašto joj prezime nije Staljina ili Džugašvili, kao i očevo. Objasnila je kako je 1957. promenila prezime iz Staljina u Alilujeva, devojačko prezime njene majke Nadežde, na šta ima pravo svaki sovjetski građanin.

Potom ju je pitao gde je boravila. „U Sovjetskoj ambasadi, u kući za goste“, odvrtila je, samo nekoliko stotina metara dalje. Kako je uspela da se izvuče iz Sovjetske ambasade a da je ne primete, pitao ju je. „Imaju veliki prijem za jednu sovjetsku vojnu delegaciju koja je u poseti, a ostali slave Međunarodni dan žena“, odgovorila je. Onda ju je upitao koliko vremena ima pre nego što njeno odsustvo bude primećeno u kući za goste. Možda neka četiri sata, objasnila je, pošto će svi biti pijani. Čak je i sada očekuju u kući T. N. Kaula, bivšeg indijskog ambasadora u SSSR-u. Kazala je, najednom u panici: „Stvarno moram da zovem njegovu ćerku Priti, da je obavestim da neću doći.“

Za Rejla je ovo bio mali test. Odgovorio je: „U redu, dozvolite da okrenem broj umesto vas.“ Potražio je broj, okrenuo ga i pružio joj slušalicu. Slušao ju je kako objašnjava T. N. Kaulu i njegovoj kćeri kako ima glavobolju pa neće moći da dođe na večeru. Toplo se pozdravila sa oboma.

Zatim je predala Rejlu pohaban svežanj listova papira. Bio je to ruski rukopis pod naslovom *Dvadeset pisama prijatelju* s njenim imenom kao autorke. Objasnila je da su to lični memoari o odrastanju u Kremlju. Ambasador Kaul, s kojim su se ona i Bradžes Sing sprijateljili u Moskvi, izneo je rukopis na bezbedno, van SSSR-a, u januaru prošle godine. Vratio joj ga je čim je stigla u Nju Delhi. To je bilo neverovatno: Staljinova kći je napisala knjigu. Ko zna šta sve knjiga otkriva o njenom ocu? Rejl ju je pitao može li da je kopira i ona je pristala.

Po njegovom savetu i doslovnom diktatu, potom je napisala zvanični zahtev za politički azil u Sjedinjenim Državama i potpisala dokument. Kad ju je Rejl upozorio da joj, u tom trenutku, ne može obećati azil, Svetlana je ispoljila političku lukavost. Odgovorila je kako „u slučaju da Sjedinjene Države ne mogu ili ne žele da joj pomognu, ne veruje da će ijedna druga zemlja koja ima svoje diplomatsko predstavništvo u Indiji biti voljna to da učini.“ Rekla je da je čvrsto rešena da se ne vraća u

SSSR, pa će joj onda jedina preostala mogućnost biti da potraži javnu podršku u Indiji i u Sjedinjenim Državama. Odbija nje da zaštite Staljinovu kćer kod kuće neće biti dobro primljeno. Svetlana je poznavala mehanizme političke manipulacije. Celog života ih je učila.

Rejl je odveo Svetlanu u jednu sobu na prvom spratu, dao joj šolju čaja i aspirin za glavobolju koja je počela da je muči, pa joj je predložio da napiše izjavu – kratku biografiju i objašnjenje zašto je izbegla. Potom se ponovo izvinio rekavši kako mora da konsultuje nadređene.

Čester Bouls, ambasador SAD, bio je bolestan i u krevetu te noći, pa je zato Rejl pešačio deset minuta do njegove kuće, u pratnji šefa stanice CIA. Ambasador Bouls će kasnije priznati kako nije želeo da lično upozna Svetlanu, za slučaj da je obična ludača. U prisustvu Boulsovog specijalnog pomoćnika Ričarda Selesta, razgovarali su o nastaloj kritičnoj situaciji. Rejl i njegovi nadređeni shvatili su kako neće imati vremena da potvrde Svetlanine *bona fides* u Nju Delhiju pre nego što Sovjeti otkriju da je nema. Bouls je bio uveren da Sovjetski Savez ima veliku moć nad indijskom vladom, koju je snabdevao vojnom opremom, i da će zato – ako saznaju da je Svetlana u ambasadi SAD, indijske snage zahtevati njeno izručenje. Ambasada će morati da je izvuče iz Indije.

U devet i četrdeset, poslali su u Vašington drugi telegram, ovoga puta s detaljnijim izveštajem, u kome je navedeno da Svetlana ima na raspolaganju četiri sata pre nego što se primeti njeno odsustvo. Poruka se završavala ovako: „Osim ako se ne savetuje suprotno, pokušaćemo da ukrcamo Svetlanu na *Kvantasov* avion, let 751 za Rim, koji poleće iz Delhija u jedan i petnaest po lokalnom vremenu.“ Jedanaest minuta kasnije, Vašington je potvrdio prijem telegrama.

Zatim su njih trojica razmatrali mogućnosti koje imaju na raspolaganju. Mogli bi da odbiju pomoć Svetlani i da joj kažu

da se vrati u ambasadu, gde najverovatnije nije primećeno da je nema. Ali ona je jasno stavila do znanja da će se obratiti međunarodnoj štampi i izaći sa svojom pričom. Mogli bi da je zadrže u Ruzveltovoj kući ili u arhivu, i da obaveste Indijce da je zatražila azil u Sjedinjenim Državama, pa da čekaju odluku suda. Ova mogućnost bila je problematična zbog toga što bi indijska vlada mogla da uzme Svetlanu nazad silom. Zatim, ambasada bi mogla da pokuša da je tajno izvuče iz Indije. Nijedna od ovih opcija nije bila dobra.

Odlučujući faktor bilo je to što je Svetlana imala kod sebe svoj sovjetski pasoš. To je bio slučaj bez presedana. Pasoši sovjetskih državljana koji putuju u inostranstvo uvek su bivali konfiskovani, a vraćali su im ih tek kad se ukrcaju u avion na putu kući. Tog popodneva je I. A. Benediktov, sovjetski ambasador u Indiji, priredio za Svetlanu oproštajni ručak. Bila je to sumorna prigoda. Ambasador je bio ljut na nju jer je odlagala odlazak iz Indije mnogo duže od mesec dana, koliko joj je dozvoljavala ruska viza, i Moskva je sad zahtevala da se vrati. Dovodila je njegovu karijeru u pitanje. Ima da se ukrca na let za Moskvu osmog marta.

„Pa, ako već moram da idem“, rekla je ona, „gde mi je pasoš?“ Benediktov je zarežao na svog pomoćnika: „Dajte joj ga.“ Tu se Svetlana pokazala kao prava Staljinova kći. Kad ona nešto zahteva, to joj se ne može odbiti. Benediktov je napravio veliku grešku, koju će kasnije platiti. Svetlana je za Sovjete bila najznačajnija izbeglica koja je ikada napustila SSSR.

Sedeći u bolesničkoj postelji, Čester Boulds je doneo odluku. Pošto ima važeća indijska dokumenta i ruski pasoš, Svetlana može otvoreno i legalno da napusti Indiju. Naložio je da joj se u pasoš udari pečat turističke vize B-2 Sjedinjenih Država. Moraće biti obnovljena posle šest meseci. Upitao je Boba Rejla hoće li da je izvede iz Indije. Rejl je pristao. Zatim su se ona dvojica vratila u ambasadu.

Bilo je jedanaest i petnaest uveče. Dok su se spremali da pođu na aerodrom, Rejl se obratio Svetlani: „Da li u potpunosti shvatate šta radite? Spaljujete sve mostove za sobom.“ Zamolio ju je da ponovo pažljivo razmisli. Odvratila mu je da je već imala mnogo vremena da razmišlja. Uručio joj je hiljadu i po dolara iz diskrecionog fonda ambasade, za troškove po dolasku u Sjedinjene Države.

Odveli su je dugim hodnikom do lifta, kojim se spustila u garažu ambasade. Čvrsto držeći svoj mali kofer, u kom su bili rukopis i nekoliko odevnih predmeta, ušla je u kola. S njom su ušli mladi vodnik marinac i stručnjak za sovjetska pitanja Rodžer Kirk, koji se nedavno bio vratio iz Moskve. Osmehivali su se. Bilo je uzbudljivo sedeti pored Staljinove kćeri. A ona se zapitala „zašto se Amerikanci tako često smeše. Da li iz učtivosti ili zato što su dobro raspoloženi?“ Bilo kako bilo, njoj, koja nikad nije „razmažena osmesima“, to je bilo prijatno!

Rejl je telefonirao svojoj ženi Ramoni i zamolio je da mu spakuje prtljag za put od nekoliko dana, i da ga sačeka na aerodromu Palam za jedan sat. Nije joj rekao kuda ide. A onda je otišao u službene prostorije kompanije *Kvantas* i kupio dve karte prve klase, u jednom smeru, za Sjedinjene Države, s predsedanjem u Rimu. Ubrzo se pridružio i drugim Amerikancima na aerodromu – do tada je već desetak službenika ambasade tumaralo relativno pustim terminalom, a samo dvojica su sedela sa Svetlanom.

Svetlana je lako prošla kroz indijsku carinsku i imigracionu službu i za pet minuta se – s važećom indijskom izlaznom vizom i turističkom vizom SAD, priključila Rejlu u čekaonici za međunarodne odlaske. Kad ju je Rejl upitao da li je nervozna, odgovorila je: „Nimalo“, i široko se osmehnula. Bila je to njena tipična reakcija. Svetlana je u duši bila kockar. Celoga života je donosila monumentalne odluke potpuno impulsivno, a onda

snosila posledice s gotovo vrtoglavom razuzdanošću. Uvek je govorila kako joj je omiljeno delo Dostojevskog upravo *Kockar*.

Iako spolja pribran, Rejl je u sebi bio duboko zabrinut. Bio je ubeđen da će, čim otkriju njen nestanak, Sovjeti odlučno tražiti njeno izručenje. A ako je otkriju na aerodromu, indijska policija će je uhapsiti i on tu ništa neće moći da uradi. Slutio je da bi snosila ozbiljne posledice. Pogubljenje bi bilo u starom staljinističkom stilu, ali njen otac je mrtav već četrnaest godina. Ipak, trenutna sovjetska vlada primenjivala je stroge mere prema egzilantima, pa je postojala mogućnost da ode u zatvor. Kad je baletski igrač Rudolf Nurejev izbegao 1961, osuđen je u odsustvu na sedam godina prinudnog rada. Rejlu su u mislima bila i nedavna suđenja Andreju Sinjavskom i Juliju Danijelu. Oni su 1966. osuđeni na radne logore zbog „antisovjetskog pisanja“, i još su bili tamo. Kremlj ne bi rizikovao javno suđenje Svetlani, ali mogao bi da je proguta mrak i da je smeste u neku psihijatrijsku ustanovu. Mora da je i Svetlani to bilo na umu. Sinjavski joj je bio blizak prijatelj. Jedno je bilo sigurno i ona je to znala – više nikad joj ne bi dozvolili da izađe iz Sovjetskog Saveza.

Kvantasov avion za Rim sleteo je tačno na vreme, ali Rejlovo olakšanje uskoro se pretvorilo u jezu kad je čuo objavu da je poletanje odloženo. Bilo je nekih mehaničkih problema u avionu. Njih dvoje su sedeli i čekali, a minuti su prešli u sate. Rejl je pogledao u Svetlanu. I ona je počela delovati uznemireno. Da bi savladao sve veću napetost, Rejl je povremeno ustajao i polazio da proveri informacije o poletanju. Znao je da redovni *Aeroflotov* avion iz Moskve stiže u pet ujutru, i da iz Sovjetske ambasade uvek dolazi velika delegacija da sačeka i ispraća diplomatske kurire i razne zvaničnike koji dolaze i odlaze. Članovi posade *Aeroflota* već su počeli da otvaraju but. Konačno je najavljen polazak za Rim. U dva i četrdeset pet, *Kvantasov* avion za Rim najzad je poleteo.

Kad su već bili na pola puta, u Američku ambasadu u Nju Delhiju stigao je telegram o *prebegu*. U Vašingtonu je Donald Džejmson, u službi činovnika za vezu CIA sa Stejt departментом, obavestio o situaciji zastupnika državnog podsekretara Foja Kolera. Koler je reagovao zapanjujuće – prasnuo je: „Recite im da izbace iz ambasade tu ženu. Ne pružajte joj nikakvu pomoć.“ Koler je nedavno bio u službi američkog ambasadora u SSSR-u i bio je ubeđen kako je on lično pokrenuo otopljanje odnosa sa Sovjetima. Nije želeo da egzil Staljinove kćeri – naročito u vreme održavanja pedesete godišnjice Ruske revolucije – zamuti vodu. Kad je osoblje ambasade pročitalo telegram u kom se odbija Svetlanina molba za azil, odgovorili su: „Prekasno je. Već su otišli. Na putu su za Rim.“

Osoblje je propustilo da proveri status *Kvantasovog* leta. Da su otkrili kako Svetlana i Rejl skoro dva sata sede u aerodromskoj čekaonici i da su sve opozvali, Svetlana bi bila vraćena nazad u ambasadu i „izbačena“. Čitav njen dalji život krenuo bi drugim tokom. Ali izgleda da je Svetlanin život uvek visio o koncu, a slučaj ili sudbina slali su je u jednom ili u drugom pravcu. S vremenom će početi da zove sebe Cigankom. Staljinova kći, uvek u senci očevog prezimena, nikad neće naći bezbedno mesto da se skrasi.